

Warszawa, 30 września 2022r.

Rolniczy handel detaliczny - informacje podstawowe

Rolniczy handel detaliczny (RHD) jest formą działalności związaną z produkcją i zbywaniem żywności przez rolników, wprowadzoną do polskiego porządku prawnego 1 stycznia 2017r. (1).

Rolnicy prowadzący gospodarstwa rodzinne mogą rozpocząć działalność w ramach takiego handlu po uprzedniej rejestracji (bez obowiązkowego zatwierdzenia) u powiatowego lekarza weterynarii (w przypadku produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego lub żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego, tzw. „żywności złożonej”) lub państwowego powiatowego inspektora sanitarnego (w przypadku produkcji żywności pochodzenia niezwierzęcego). W tym celu należy złożyć odpowiedni wniosek do ww. organów urzędowej kontroli żywności. Szczegółowe informacje na temat procesu rejestracji RHD można uzyskać u właściwego, ze względu na siedzibę zakładu lub miejsce prowadzenia działalności, powiatowego lekarza weterynarii lub państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.

RHD to jedna z form handlu detalicznego, dla której w polskim porządku prawnym przyjęto odrębne uregulowania w zakresie nadzoru organów urzędowej kontroli żywności oraz wprowadzono określone preferencje podatkowe.

W ramach takiego handlu możliwe jest m.in. przetwórstwo i zbywanie wytworzonej żywności konsumentom finalnym, a także na rzecz zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczaniem dla konsumenta finalnego, w tym sklepów, restauracji, stołówek i innych placówek o podobnej charakterystyce. Przy czym zbywanie żywności konsumentom finalnym może odbywać się bez ograniczeń ilościowych i obszarowych, natomiast zbywanie ww. zakładom może odbywać się w ramach określonych limitów oraz na ograniczonym obszarze, tj. w przypadku żywności pochodzenia niezwierzęcego – na terytorium całego kraju, natomiast w przypadku pozostałych rodzajów żywności na obszarze, który obejmuje województwo, w którym ma miejsce prowadzenie produkcji żywności w ramach RHD oraz powiaty lub miasta stanowiące siedzibę wojewody lub sejmiku województwa, sąsiadujące z tym województwem.

Podstawowym warunkiem prowadzenia RHD jest wymóg dotyczący składników żywności, tj. żywność musi zawierać co najmniej jeden składnik pochodzący w całości z własnej uprawy, hodowli lub chowu danego podmiotu.

Ponadto, istotne są limity, ponieważ sprzedaż do ww. zakładów powinna odbywać się z zachowaniem maksymalnych limitów wskazanych w rozporządzeniu w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (2) oraz limitu przychodów ze sprzedaży do kwoty 100 000 zł (słownie sto tysięcy), o ile producent chce korzystać z preferencji podatkowych.

Produkcja i zbywanie żywności w ramach RHD nie mogą być, co do zasady, dokonywane z udziałem pośrednika. Wyjątek stanowi tutaj możliwość udziału pośrednika w przypadku zbywania żywności pochodzącej z RHD konsumentowi finalnemu podczas wystaw, festynów, targów lub kiermaszy, organizowanych w celu promocji żywności. Taki pośrednik może zbywać żywność wyprodukowaną w ramach RHD przez inny podmiot, o ile:

- 1) sam prowadzi RHD oraz dokonuje sprzedaży wyprodukowanej przez siebie żywności podczas ww. imprez,
- 2) żywność zbywana przez niego w ramach pośrednictwa pochodzi od podmiotów prowadzących produkcję w tym samym powiecie, w którym pośrednik sam prowadzi taką działalność, lub w powiecie sąsiadującym z tym powiatem.

Nadzór nad bezpieczeństwem żywności produkowanej w ramach RHD kształtuje się następująco:

- 1) nadzór nad właściwą jakością zdrowotną (bezpieczeństwem) produktów pochodzenia zwierzęcego i żywności złożonej – sprawują organy Inspekcji Weterynaryjnej, a
- 2) nadzór nad właściwą jakością zdrowotną (bezpieczeństwem) żywności pochodzenia niezwierzęcego – pozostaje w kompetencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Ponadto Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych powierzono kompetencje do sprawowania nadzoru nad jakością handlową żywności

znajdującej się w RHD.

Podstawowe wymagania dla RHD z zakresu bezpieczeństwa żywności są następujące:

- 1) produkcja i zbywanie żywności nie mogą stanowić zagrożenia dla bezpieczeństwa żywności i wpływać niekorzystnie na zdrowie publiczne;
- 2) obowiązują wymagania określone w rozporządzeniu nr 178/2002(3) i rozporządzeniu nr 852/2004(4) oraz w przepisach wydanych w trybie tych rozporządzeń, a także w ustawie o bezpieczeństwie żywności i żywienia (5), ustawie o produktach pochodzenia zwierzęcego (6) i rozporządzeniu w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (2);
- 3) obowiązek dokumentowania ilości żywności zbywanej do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego;
- 4) nakaz oznakowania miejsca zbywania żywności konsumentowi finalnemu przez podmiot prowadzący RHD, w tym przez pośrednika (nie dotyczy miejsc zbywania żywności zlokalizowanych w ww. zakładach prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego);
- 5) zakaz wykorzystywania do produkcji żywności mięsa zwierząt gospodarskich kopytnych pozyskanego z uboju dokonanego na zasadach obowiązujących przy uboju na użytek własny posiadacza zwierząt (co do zasady, mięso powinno być pozyskane ze zwierząt poddanych ubojowi w rzeźni zatwierdzonej przez powiatowego lekarza weterynarii).

Należy mieć na uwadze, że wymagania higieniczne określone w ww. rozporządzeniu nr 852/2004 są to wymogi podstawowe, pozostawiają dużą swobodę w ich spełnianiu - określają kryteria, które muszą być spełnione, aby został osiągnięty cel jakim jest bezpieczeństwo żywności. Wymogi te powinny być stosowane w sposób elastyczny, biorąc pod uwagę zakres prowadzonej działalności, wielkość zakładu i jego specyfikę. Przepisy te przewidują między innymi, że w przypadku gdy produkcja prowadzona jest przy wykorzystaniu pomieszczeń używanych głównie jako prywatne domy mieszkalne (np. przy wykorzystaniu sprzętu i urządzeń gospodarstwa domowego w kuchni domowej), zamiast wymogów określonych w załączniku II w rozdziale I i II ww.

rozporządzenia nr 852/2004, obowiązują wymogi określone w jego załączniku II w rozdziale III (uproszczone wymagania higieniczne).

Dodatkowo, należy mieć na uwadze, że podmioty prowadzące RHD, które zbywają żywność ww. zakładom prowadzącym handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego, są zobowiązane przestrzegać wymogów istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa konsumentów, dotyczących identyfikowalności żywności, o których mowa w ww. rozporządzeniu nr 178/2002 oraz, w przypadku żywności pochodzenia zwierzęcego, również w rozporządzeniu nr 931/2011(7). Oznacza to, że podmioty te powinny utworzyć system identyfikacji umożliwiający im zidentyfikowanie zakładów, którym dostarczyli wyprodukowaną żywność oraz identyfikację dostarczonych do tych zakładów środków spożywczych, np. prowadzić odpowiednią dokumentację w zeszycie. Informacje umożliwiające identyfikację tych zakładów i środków spożywczych powinny przekazać na żądanie właściwego organu urzędowej kontroli żywności. Dodatkowo, zgodnie z ww. rozporządzeniem nr 931/2011, podmioty zbywające żywność pochodzenia zwierzęcego ww. zakładom, powinny udostępniać podmiotom prowadzącym te zakłady, a także na żądanie właściwym organom urzędowej kontroli żywności, szczegółowe informacje na temat przesyłek tej żywności (tj. dokładny opis żywności, objętość lub ilość żywności, nazwę i adres podmiotu wysyłającego żywność, nazwę i adres podmiotu, do którego wysyłana jest żywność, odniesienie identyfikujące odpowiednio serię, partię lub przesyłkę oraz datę wysyłki).

Ponadto, oznakowanie miejsca zbywania żywności konsumentowi finalnemu przez podmiot prowadzący RHD, w tym przez pośrednika, musi:

- 1) być czytelne i widoczne dla konsumenta;
- 2) zawierać napis „rolniczy handel detaliczny”;
- 3) wskazywać dane obejmujące:
 - a) imię i nazwisko albo nazwę i siedzibę podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny,
 - b) adres miejsca prowadzenia produkcji zbywanej żywności,
 - c) weterynaryjny numer identyfikacyjny podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny - w przypadku żywności pochodzenia zwierzęcego i żywności złożonej.

Żywność sprzedawana w ramach RHD musi również spełniać wymagania w

zakresie oznakowania, stosownie do przepisów określonych w rozporządzeniu nr 1169/2011(8), rozporządzeniu w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych (9) oraz rozporządzeniu w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu znakowania niektórych grup i rodzajów artykułów rolno-spożywczych kodem identyfikacyjnym partii produkcyjnej (10), a także inne szczegółowe przepisy odnoszące się do oznakowania, zależnie od rodzaju produktu (szczegółowe informacje nt. oznakowania zostały zawarte w odrębnych wytycznych na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi pod adresem: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rolniczy-handel-detaliczny-informacje-podstawowe>; materiał pt. „Rolniczy handel detaliczny – informacje dotyczące oznakowania).

W zakresie jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych należy zwrócić uwagę na konieczność spełnienia szczegółowych wymagań w przypadku produktów takich jak soki, nektary owocowe, dżemy, galaretki, konfitury, itp. przetwory owocowe, miody, ziemniaki, które zostały określone w przepisach odpowiednich rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Wymagania jakości handlowej dla świeżych owoców i warzyw są określone w przepisach regulujących wspólną organizację rynków produktów rolnych. Zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1308/2013 (11), produkty sektora owoców i warzyw, które mają zostać sprzedane konsumentowi jako produkty świeże, mogą być wprowadzane do obrotu tylko jeżeli mają solidną i właściwą jakość handlową oraz jeżeli wskazano państwo pochodzenia. Ponadto, w rozporządzeniu nr 543/2011(12) określono 10 szczegółowych norm jakości handlowej dla ważnych gospodarczo produktów, np. jabłek, gruszek, pomidorów, truskawek oraz ogólną normę handlową dla pozostałych owoców i warzyw. Posiadacz produktów sektora owoców i warzyw objętych normami handlowymi może wystawiać te produkty, oferować je na sprzedaż, dostarczać i wprowadzać do obrotu wyłącznie zgodnie z tymi normami i jest odpowiedzialny za zapewnienie takiej zgodności. Ww. przepisy regulują również znakowanie i zamieszczanie informacji na temat sprzedawanych produktów. Sprzedawca musi umieścić w widocznym miejscu, w pobliżu produktu, czytelne informacje na temat państwa pochodzenia, a także dotyczące klasy produktu, odmiany lub typu handlowego w przypadku, gdy produkt objęty jest szczegółową normą handlową.

Ponadto w oznakowaniu wytwarzanych w ramach RHD wyrobów można umieścić informację „Produkt polski”. Jednakże taka informacja może być podana jedynie w przypadku tych produktów, w których dodane składniki z importu, które nie mają odpowiedników krajowych nie przekraczają 25% (szczegółowe informacje podano na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi pod adresem: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/produkt-polski1> materiał pt. „Produkt polski”).

W kontekście przepisów podatkowych obowiązują następujące kryteria będące podstawą zwolnienia przychodów z RHD od podatku dochodowego. Zwolnieniu podlegają przychody ze sprzedaży przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych, z wyłączeniem przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych uzyskanych w ramach działów specjalnych produkcji rolnej oraz produktów opodatkowanych podatkiem akcyzowym, do kwoty 100 000 zł (słownie: sto tysięcy) rocznie, przy czym m.in.:

- 1) przerabianie produktów roślinnych i zwierzęcych i ich sprzedaż nie może się odbywać przy zatrudnieniu osób na podstawie umów o pracę, umów zlecenia, umów o dzieło oraz innych umów o podobnym charakterze (wyjątki - ubój zwierząt rzeźnych i obróbka poubojowa tych zwierząt, w tym również rozbiór, podział i klasyfikacja mięsa, przemiał zbóż, wytłoczenie oleju lub soku oraz sprzedaż podczas wystaw, festynów, targów);
- 2) ilość produktów roślinnych lub zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy, hodowli lub chowu, użytych do produkcji danego produktu stanowi co najmniej 50% tego produktu, z wyłączeniem wody;
- 3) za produkt roślinny pochodzący z własnej uprawy uważa się również mąkę, kaszę, płatki, otręby, oleje i soki wytworzone z surowców pochodzących z własnej uprawy;
- 4) prowadzona jest ewidencja sprzedaży żywności odrębnie za każdy rok podatkowy, która zawiera co najmniej: numer kolejnego wpisu, datę uzyskania przychodu, kwotę przychodu, przychód narastająco od początku roku oraz rodzaj i ilość przetworzonych produktów. Dienne przychody muszą być ewidencjonowane w dniu sprzedaży.

Powyższe zwolnienie ma charakter pomocy de minimis, co oznacza, że wysokość pomocy dla jednego podmiotu nie może przekroczyć łącznie równowartości 200 000

euro w okresie ostatnich trzech lat podatkowych. Ponadto uzyskany w roku podatkowym przychód ze sprzedaży ww. przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych powyżej limitu 100 000 zł podatnik może opodatkować ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych, pod warunkiem dokonania stosownego oświadczenia do urzędu skarbowego.

Podstawa prawna:

(1) ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2020 r., poz. 2021, z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 września 2022 r. w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (Dz. U. poz. 1971)

(2) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 września 2022 r. w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (Dz. U. poz.1971)

(3) rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. bezpieczeństwa żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. Urz. WE L 31 z 01.02.2002, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6, str. 463)

(4) rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie higieny środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 34, str. 319)

(5) ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2020 r., poz. 2021, z późn. zm.)

(6) ustawa z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2020r. poz. 1753, z późn. zm.)

(7) rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 931/2011 z dnia 19 września 2011 r. w sprawie wymogów dotyczących możliwości śledzenia ustanowionych

rozporządzeniem (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. Urz. UE L 242 z 20.09.2011, str. 2)

(8) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylecia dyrektywy Komisji 81/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/61/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004 (Dz. Urz. WE L 304 z 22.11.2011, str. 18)

(9) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych (Dz.U. z 2015r. poz. 29, z późn. zm.)

(10) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu znakowania niektórych grup i rodzajów artykułów rolno-spożywczych kodem identyfikacyjnym partii produkcyjnej (Dz.U. poz. 772)

(11) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79 (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.)

(12) rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 543/2011 z dnia 7 czerwca 2011 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw (Dz. Urz. UE L 157 z 15.06.2011 z późn. zm.)